

A /
2270

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Krigare ifrån forna tider.

Där va nån människa såmm konne möda nån. Nu talar di ente
åmm sånt.

Här nöre mod Läjesta, där e en bro, injan en naur kroneväjen. Krigare
Där hade di krij, där kridde di en tid. De syntes ad di kridde som
rektit. De va vissa tidor po nättorna. De va nöre mod Läjesta, spöka.
ve broen, tätt imod kroneväjen. Där kridde di, där va rektit krij.
Di konne se hår di kridde. De va preçis såmm fålked hade kritt.
Di rörde injen. De va bara en varelse.

Ack udadfår mod Svenstorp där va rektia stora bonka. Där va Krigare
fålk di hade lajt, når där hade vad krij. Di tore ente röra dämm. i ätthögar.
Ja ha sitt bonkana, når ja va ve Svenstorp. Där e fålk såmm e
lajda där.

Läjesta, gård i södra delen av Skarhults socken. Kroneväjen,
det folkliga namnet på stora landsvägen Lund-Hörby-Kristianstad.
Kridde, krigade. Svenstorp, slott i Odarslövs s:n, Torna h:d.
Bonke, "bunke", hög; här menas några ätthögar i närheten av Svens-
torp. Det är numera en allmän folktro att krigare äro begravna
i sådana.

2270

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Kloka. Åsumspågen m.fl.

Di sögte ente doktor får. Jo menn, sögte di så kloka. Här Kloka.
va många kloka.

Di skolle ha darras linnty mä dämm, når di jick te di kloge.
Di behövde ente resa säl, di konne skicka vimm di ville. Här va
många kloka får. De va får vark å sjugdómm. Där nörad mod
Löbered va en såmm di kalla får "den kloge", å i Malme å alla
stäns va sånna kloka, såmm di sögte. Där va Ausepaugen. Di sa, Åsumspågen.
ad hann va farli. Di ha väl mä den onde å skötta. Nå'd e där
i -ed, åmm di ente har me denn å sköda. Här va många sånna får.
Här va kvingor åsse, såmm va sånna. Där va en i Annelöv, de ha
ja hört.

Här ble många människor jolpna. Di konne si va di hade sajt.

Får, förr eller för. "Di konne si va di hade sajt" syftar
på att de kloke voro så allvetande, att de visste vad patienterna
hade talat om under vägen.

3
2270

UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Om en ladufogde å Skarhult.

Där va en lafod här ve Skarholt, såmm hidde Nelsen. Hann Ladufogde.
va le. Hann va så gla ve å pryla fålked. - Di slo nie ställe
i Kångsholt ihob te en gaur, såmm hann skolle ha. Hann sto jo
höjt hos baronen, får hann hade vad lafod.

Hann va ude å tjörde en kväll, så va där itt fruentömmor Överfall.
såmm pryla-n, så hann tå sin dö au ed. Hann va klädd i fruen-
tömmorsklär, menn vimm de va, de e där injen ved.

Kungshult, gård i norra delen av Skarhults socken, bildad
på 1800-talet genom sammanslagning av flera mindre torpställen.

4
2270

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Barndop.

Då ble di döpta så fort di kunne, en åtta da ette så ble Barndop.
di döpta. Di skolle i tjårkan såmma, å såmma skolle te prästa-
gauren mä dåmm, udan barned va svagt, så skicka di ette prästen,
så döpte hann dåmm himma.

De va en kvinja såmm va i släjt - där va många hade oskylta -
menn va där nån di hade i släjt, så hade di denn te å hålla bar- Gudmodern.
ned. De va svöbt fäst, å sin hade di fäst fina silkekläde udanåmm
svöbed. Di hade hännorna åppe å hade tröja udan åmm. Di hade Barnets
mössor po hoeded. Sådenn hade di på, når di skolle döpas. Denn klädsel.
tå gomóren au. Får i varden va di alltid fira, når di kristna
barn: godfären, denn såmm hörde te fruen, såmm hållt barned, så
tvau kara, såmm sto faddor. Fårällrana va ente mä, menn di skolle Faddrar.
säl gau te prästen ingan barned skolle döpas, dan får.

Svöba, svepa. Svöbe, svepning. Dan får, dagen före.

5
2270

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Kyrktagning.

Får i varden så jick di i tjårke, kvingor såmm hade faud barn. Di fick ente löv å ränna ifrau himmed di fåste vickorna. Kyrk-
tagning.
Ja kann ente veda, åmm de va fjortan da ella fira vickor.

Så hade di en pall, såmm kvingan skolle falla po knä. Så läste prästen, når di jick i tjårke ette glytten. Menn får rände di ente po de vised, såmm di rännor nu. Nu har di injen fårsýn, di rännor liasåmm andra tosor, så te én å så te en án.

Denn kvingan, såmm hade hållt barned når de döptes, denn skolle följa mä i tjårkan. Så ga di alltid tjugefemm öre te di fattie, de lämna kvingan kläckaren. Offer.

Ingan honn fyllde mä i tjårke - de va åmm sex vickor - så hade honn klänninj te barned å mössa å sånt. (nämligen gudmodern). Gåva till
barnet.

"Gau i tjårke" har den speciella betydelsen "kyrktagas".
Tjårke, gammal dativform av tjårka, kyrka. Klänninj, klädsel.

2270

Gångvagnar m.m.

Liasåmm får i varden te barnen,vi hade vöjna såmm va så långa såmm soffan e,å där va itt tringt hål i,så barned konne lära se å stau. Barnen lärde jo å gau. Vi konne släppa barnen i darras gångvöjna,å di lärde nåck å gau. Där va di såmm konne gau,når di bara va tie maunador ella aursgamla.

Gång-
vagnar.

Nu fostrar di ente barnen ligt nå'd. Di bler ente agada, barnen nu,så di ved hut. Mina glytta Guskelöv di e åppfostrada.

Barna-
uppfostran.

7
2270

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Skolgång på 1840-talet m.m.

Ja jick i skolan i Strö. Här va i Skarholt ässe, får all del. Skol-
gång.
menn ja ha gaud i skolan i Strö. Vi va ente mer änn sex aur. Di
måtte ud å arbéta sin di va tie, elleva aur. Här va ente så goa
tidor får, såmm här e nu. - Vi lärde å skriva å läsa bräv. Fåst
skrev vi po en tavla. Sin skrev vi po papér. Vi jick i skolan
änna te kläckan fira åmm ettemiddorna.

Ja minsann komm di ud å tjena dårras brö, glytta såmm hade Barn i
arbete.
fattia fårällra. Di komm ud å vakta å va ente mer änn tie, tål
aur. Ella så va di ude po marken å hösta å fick binja å ta åpp.
Di fick lided betalt. Då fick människor arbéta. Menn de ble
lia väll bra får dåmm.

8
2270

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Konfirmationsundervisning.

Ja jick å läste får Slytor. Åmm di ente konne, så ble di fraustängda te itt anned aur. Vi jick hela vintoren nära pau, tvau gånga i vickan. Ja mings ente vicken da vi sto po tjärkegåled. I prästagauren där hade di romm, såmm di hade läseglyttana i. Vi fick lära katetjesen å Schartos-bogen å bibelsk-historjan.

Får i varden når ja växte åpp, då fick fålk tjena å lära å veda hut.

Severin Schlyter (1802-1871), kyrkoherde i Strö och Skarhult.
"Schartos-bogen", en lärobok i kristendoms-kunskap av Henrik Schartau.

9
2270

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Kyrkobesök och nattvardsgång.

Då jick fålk i tjärkan. Nu e där stongom ente mer änn en Söndags-
gudstjänst.
ella tvau.

Husbönnorna jick en sönda å tjenarna en sönda. Då va tjärkan
så full au fålk, så di fick skjuttas te å seda,

Å när di jick te nattvården, så konne där va fira duga me Nattvards-
gång.
fålk. Fåst jick di gamle, di såmm va jifta, å sin jick ongdömmen.
Nu e där ente mer än fillesex människor var gång. - Di fick
ente eda nå'd po marenen, ingan di jick te nattvården. Menn når
di komm himm, så fick di eda. Menn de fårbjöd ente prästen å
bida en smörmåd, åmm di ente tålde å fåsta.

Skjuttas, skiftas. Seda, sitta. Dug betecknar här så många
nattvardsgäster, som på en gång framgick till altaret. Fillesex,
4 å 6. På samma sätt toltre, 2 å 3, trellefira, 3 å 4. Eda, äta.

2270

Bröllop.

Ja får all del. Då va di granna,bruorna får i varden. Ja Bröllop.
hade en krona såmm va så fin så. Di hade kronor såmm di hyrde Brud-
bårt. Där va alla särtors blommor å sölvor i. Själva kronan krona.
va au ståltráu,så satte di alla finhedor po. Hade di glytta
ingan di ble jifta,så ble där injen kronebru. (Nu hade där
ente vad många konne ha krona). Bruen va svartklädd. De brug-
te di då. Di va så granna,bruorna får. Där skolle en släjtinj
klä bruen,líasåmm en brutärna.

Di hade bröllop i en tre,fira da får i varden. - Så når di Brud-
skolle astá å vigas,så hade di spel mä dåmm,blausare,di blauste. stass.
Di vigdes i tjärkan; di vigdes i prästagauren åsse,vicka såmm Vigsel.
ville. Di såmm va i brölloped di va mä. Där va många vöjna. Di
hade ente billa då,bara hästa å vöjna. Där va alltid tvau såmm
sad å blauste,di va po den fåraste vöjnen. De va alltid så
rolit å höra på,når där va en stass såmm komm.

//

2270

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Så fick di midda. Så spela di, spelemännen. Så spiste di
mad, å brännevin å jöga å tåddia fick di. Di hade alla såttor: Bröllops-
mältiden.
Di hade bo steg å såppa å gröd.

Di hade smör å brö å gröd å kagor mä dåmm, såmm skolle te . Förning.
brällops. De hade di mä dåmm, när di komm. Di hade goråskagor
å tårtor. Di hade fint brällop då mod såmm nu.

Prästen va allri mä, nä får all del. Kara å fruentömmor di
sad var får sé, udan di såmm va jifta; då sad kvingorna hos sin
mann, när di spiste.

När di då hade spist, sin skolle di ud å dansa po loen. Sin Dansen.
skolle di ha kaffe å jöga. Sin skolle di inj å ha tåddia. - Di
komm å skreg ud brupared. Di måtte ud i dåren å stau å visa
dåmm itt par gånga. De jalp ente, di skreg te di ville ud. Brudparet
visar sig.

Då va brupared mä hela tiden. Di fick mad allt va di konne
hitta på. Di jore ente nåd di andre dana, udan dansa å levde té
å hade rolit å aud å drack. Di skåd så. Då komm fålk å skåd så

Skåd, sköt.

2270

åmm kvällana. Di hållde jo brållop te mitt åmm natten. Får
hade di gått åmm brännevin. Di va bra örda. Sin så jick di
himm å la dåmm.-

Åmm di skolle va där dan ette, så fick di fåst frokost
å så midda å så kaffe å jöga å tåddia.

Bröllopets
andra dag.

Så skolle di gau i tjärkan åmm söndan å visa dåmm.

Söndagen.

Får, förr, fordom. Örd, yr. La dåmm = lade sig; såsom re-
flexivpronomen användes av de äldre i singularis se, sig,
men i pluralis dåmm, dem. Likaså visa dåmm = visa sig.

2270

Begravning.

Di hade nån kvinja te å klä dämm. Får skolle di alltid hatt itt fint lagen å svöbt dämm i. Så hade di rossor å timmaglas, såmm va jorda au svårta bänn å fästa me knappanula po kläselen.

Jo minsann, di kldde i rommed me vida lagen. Di konne fästa nån rossor au svårta silkebänn på. Di sto lig en åtta da.

Di samla's där såmm liged va. Di fick kaffe å kagor å brännevin. Där va nån såmm va i släkt, såmm ba Fador-vår å Harren välisíne-áss. Di skjussa dämm me hästaskjuss. Di bar dämm te graven i handúga, rektia handúga.

Di jorfäste dämm ude ve darras gravor, där såmm di hade satt nör dämm. Di hade dränja te å hólja graven; slakten ska ente hólja.

Di tjöpppte pärlekransa i Long ella Äsle å la po gravorna.

Svöba, svepa. - Berättaren uppger att liken fördes med hästskjuts till kyrkogården; men ännu tidigare buros de på en bår (bäre-börorna, ett par bårstänger), som ännu förvaras i kyrkan.

Begravning.Likets
klädsel.Lik-
rummet.Begravnings-
dagen.Jord-
fästningen.Grav-
prydnader.

17
2270

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Så jick di i tjårkan. De va mest åmm söndorna di jorfäste. Begravnings-
Får jick fålk så govélit te tjårkan. - Ve tjårkan där hade di dagen.
strött lant udad po tjårregåren me ene å grane.

Så di såmm va po begravningen, så jick di did. Så hade di "Ärde".
ärde ette dämm, mad å kaffe å kagor å alla sårtors dryckor, allt
ettesåmm människor konne fårmáu ed.

Di hade ente ärde titt mer änn én da.

"Så jick di did", nämligen till sorgehuset. Ärde, begravnings-
måltid.

15

2270

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Pigornas lön.

Di hade linne te itt par linntý. Så fick di en klänning. Pigornas lön.
Di konne fau håsor au fruorna di tjente, menn di va ente fästa
får håsor. För va de ente så nott såmm de e nu. Piorna fick
ässe sau hör, å di fick vävnad te linntý, såmm di vov säl.

Får va här "stårst-pior", meningen här va en pia såmm va
ällre å en såmm va yngre. Stårst-pian hade stårre lön änn
mingst-pian.

De e markelit liaväll, når en tänkor po hodden di hade-d
får i varden.

Fruentimrens klädsel.

Di va så fint klädda å hade granna klär. Di hade kläde po Kvinno-
hoeded. Bara fina harrskáb hade hatta. Så hade di spedetröja dräkten.
å spanne fåre po. Di hade tjola me skoning. Di hade i många
kulöror, då liasåmm nu. Di hade särka me rynkor. Å när di jick
i tjärke, så di meste hade kluda på. Å när di jick te nattvár-
den, så hade läseglyttana kluda på, tösorna. De hade di när ja
jick. Ente när di sto på tjärkegåled, menn när di jick te natt-
várdén.

Ack får i varden - de va får min tid - di jick i bara linn-
tyed, när di rävste hö. Då hade di sånna rynkesärka, di va liaså
långa såmm tjolen.

Nu ha di inja ärmor å armen e bar änna här åpp. De ser Klädseln
fårhúelit ud. Ja tycker di skolle frysa stongom. Å så kárta nuförtiden.
tjola; di konne åtminstone ha tjolana så di no neanámm knäed.

Stau på tjärkegåled = konfirmeras. Fårhúelit = betänkligt.

17
2270

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Mera om fruntimrens klädedräkt.

Så hade min mor en lausatjädinj, en selvortjädinj. De va Kvinno-
dräkten.
au selvor allt ihob udan stenana. De va smau röa å gula stena.
Där va knäppe. De va när di jick i tjärkan å skolle va fina,
så hade di dämm.

Å di hade di kalla får spedetröjor. Där va bo bruna å svårta.
Å di hade selvorspänne här fåre ve, såmm knäpptes. I vardeslav då
hade di dämm ente. Då hade di vallmals-klär. Di hade såmm di hade
rau te å klä dämm, där va bo fattia å riga.

Lausatjädinj, kedja eller länk med lås. Spedetröja, stickad
tröja med långa ärmor. Fåre ve, framtill. Vardeslav, vardagslag.

Huvudbonader.

Får i varden hade di pickelhuor di hade på se åmm nättorna, "Pickel-
mannfålk. De va bara äldre fålk. De va bara gamla såmm hade-d, huor".
når di lau åmm nättorna. Di va trinja. Di va au ty. Di konne sy
au flere slav. De ved ja e injen löjn, får de hade min far. De
hade alla gamla får.

Nu ha di mest hatta, menn de hade di ente för. Di hade när
di jick i tjårkan, sånna hatta såmm di nu ha, når di ha sårj;
sånna hade di når di jick i tjårkan. Ella hade di mössor me
skärma. Åmm vintrana så hade di vintormössor många, me sking
omkring.

Hattar.

Mössor.

Kvingorna di hade kläde, å når di jick i tjårkan hade di
kluda, stora, vida kluda. Så skolle di binjas po en spaun. Så
fästes di me knappenaula. Här va kvingor såmm bant sånna; där
konne ente vimm såmm helst binja.

Kläden.

Klutar.

Pickelhua, rund mössa utan skärm, sydd av flera slags tyg.
Får, förr. Mössa är ett nytt ord i målet; målets egna ord är
hua.

Skräddare och skomakare.

Då jick skräddarna omkring po ställen å sydde, di såmm Skräddare.
ville ha dåmm. Di tå betalt får va di sydde. Så hade hann
lärepauga mä se, itt par stycken te å lära sy. Hann säl
ville jarna seda po bored. Menn paugana di sad po stola.

Menn skomågarna di hade varksta, så di sydde himma. Skomakare.

Hann säl, "han själv", nämligen mästaren.

20
2270

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Dagsverken.

Vi jore arbéte te Skarholt. Vi skolle hösta här te Dagsverken.
Skarholt, alla bönnorna samm va här omkring. Vi skolle jöra
dasvárke. Vi jick hela dan. Vi skolle hålla en kar ve gau-
ren tre da i vickan. Di kalla-d får en dakár. Di va tvau
åmm en dakár.

Så hösta vi; vi hösta i marna vissa tönnelánn. Vi
skolle bärja når solen jick åpp å skolle va där te honn
jick nör. Vi hade dröja da då. Ja menn hade vi så en tjuge
stycken fruentömmors-dasvarke.

Marna, maderna, ängsmarker vid Bråån väster om Skarhults
slott. Dröj, dryg.

L/

2270

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Torvupptagning.

Di hade meed trevliare får. Där va så meed ongt fålk, såmm Torv-
jick te varandra. Di bröd å tårrede malt. Å när di måsa, ack va upptagning.
di hade rolit då.

Di jick kläckan tvau å tre åmm marnana te måsen. Här åppe
i Svårte måse. Dränjana va i graven å fruentömmorna rölla. Di
grava me spaa å hackor, så lāsste di möged me skövlor. Så lena
di ed i vann å rörde te å öste-d i böror. Så rölla di ed hen.
Så bridde di ud ed. Så rissa di me en spa. Så skolle de stau,
te de ble tårrt. Så vände di ed å raa-ed å kulla-ed i rektia
kullor. När di hade faud kullad ed, så tjörde di himm var sina
sticke. Vi tjöppte tårjör, så tå di åpp tåren säl.

Får, förr, fordom; bröd, bröt lin; måsa, upptaga torv i mossen
(måsen); Svårte måse, en torvmosse tillhörig Skarhults gods;
mög, benämning på torven i det tillstånd som den uppgräves ur
mossen; Bör, rullebör, skottkärre; rissa, rista, d.v.s. med en
spade uppdraga linjer genom torvmassan i både riktningar, så att
den skäres i mindre stycken; raa, lägga i rader; kulla, lägga i
små högar (kullor).

Skarhult, Sk.

2270: 22

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

44

Skördeseder å Skarhult.

Di bant en gobbe. Alla skolle binja vars itt bänn åmm -en.
De va den siste negen. Ack ja ved vi va ude å bant. Vi va en
femti stycken å va ude å binja, å vi og inj me många par. Di
tjörde tvau å tvau ihob, tvau ette varandra. ✓

Den
siste
"negen"
m.m.

Di hade höstajille i bränneried. Vi fe mad å kaffe å sännt.
Där dugas flere bor. Sin va di nöre i Tjärkeparken å dansa.
Där hade vi bana å där dansa vi. De va når di hade inghöstad.

Hösta-
gille.

Og inj, åkte in. Tjärkeparken, en park mellan Skarhults kyrka
och slottet.

Linberedning.

Di sådde hören, när di sådde án sä. Di hade-n ude po marken, där säen va. Så skolle di låga-n, när hann va skitt å möged. Så skolle di ryska-n, när hann va modd. De va när di hösta denn andre sän. Så skolle hann sättas äpp i rektia stivor å tårras. Sin skolle vi reba-n. Di hade rektia rebor. Di hade liasåmm en bänk, där sad långa jarnpinga. Så skolle di dra-en där, så jick kneblen au. Sin så när di fick kneblen au, så skolle vi bre-en po marken po en rustóbb. Där skolle hann liddja te vi konne ta tövorna. De dröjde ente mer änn nåna da. Sin skolle vi rävsa äpp -en me en riva å så binja-n i negor.

Sin skolle vi bryda den, när vi hade tad äpp -en. De va kara såmm bröd. Fåst så bröd karana, så de ble nästan rent, sin så fe töSORNA de frau dåmm. Brydestuan de va en rekti hodda. Där va

Låga, luka. Ryska, ruska, draga upp. Kneble, fröhus. Rustóbb, rågstubb. Tövorna, tågorna. Neg, kärve. Fe, fick. Hodda, hydda.

Linberedning.Sådd.Lukning.Upptagning.Torkning.Repning.Rötning.Lin-
brytning.

24
2270

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

jo po. Så tårde di hören i brydestuan. Så hade di "tarra", Lin-
där lau hören. Så ilda di onge nän. Di fe va ordentelia, när brytning.
di ilda. O, där ble så hitt, så hitt så. De va en gammal kvinga,
samm tårde hören, tårretjäring kalla di na. Så när hann va
tårr, så va där drängana, di skolle bryda den. Så hade fåst
drängana så di krösa den po braugorna. Sin så stappa di den
i säcka.

Jo minsann hade di så brydejille, rektit jille. Vi aud å "Brydejille".
drack å sypp. Di roa dämm säl litta.

Sin så skätte vi dan ette. Vi skolle skätta me skätte- Skäktning.
foden å skätteträed. Vär pia hade skättefod å skätteträ mä
se, när di komm. Så hade vi skättejille po kvällen. Mad å "Skättejille".
kaffe å kagor.

Å sin när vi hade skätt -en, skolle vi hägla den. Vi Häckling.
hade en hägla, så här lång, me jarnpinga. Så ble de jo blaur

Onge nän, under nedan, inunder. Krösa, krossa, Braug, lin-
bräka, linbryta.

85
2270

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

å hör. De va blauren vi karda. Så vre vi ihob hören i rektia
låcka. Å hören skolle vi spinga.

Sin når vi hade skätt å häglad, så karda vi å spant ed ämm Spinning
vintrana. Sin så vov vi ed ämm framtidana. Pian honn vov. Honn och
vävning.
vävde så länje såmm honn hade å väva. Di hade en fira, femm, sex
räckor. Di hade räckorna ude po blegen. Di va fästa i pinga. Blekning.
Di hade traua så långa såmm så, såmm di satte i pingana. Så lau
de å blegtes, så di ble så vida så. Där va vakt ämm nättorna,
ella dro di ing räckorna ämm kvällana.

Di sydde säle, menn de kann di ente nu; nu ska sömmorskorna
sy -ed.

Hör, lin. Framtiden, våren.

Skinn
Skarholt
1929

V. Sjöberg, 1929.

26

2270

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Tröskning.

Ack ämm marnana, di skolle ud å tåska ämm marnana, di skolle
åpp klåckan tre å tåska. Di task me pläjla. Så fick di litta
brännevin po bröed te frokost. Di hade ente kaffe får.

Tröskning.

Här po Skarholt här va arbéte meed får fattit fålk, ingan
desse många maskinorna komm. Di sto po loen å task me pläjla
flere par. Menn bönnorna di va allri mer änn itt par.

27

2270

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Förberedelser till julfirandet.

Slakt: Vi slajta itt par svin po bonnaställen.

Ljusstöpning: Di stöbte stora jus å så prausor te sist.

Di slajta jo kreg, så di hade tal.

Brygd: Se särskild beskrivning.

Bakning: Vi skolle бага itt gråvt bag brö å itt bag sur-
sött å itt bag möllesäjtad å itt bag kavrinja å itt bag
knäckebrö (di va tönna). Kavrinjana bagte di ronna, så skar
di dåmm me itt lided bänn ella en traou, så tårrde di dåmm i
onen. Vi hade, så meed gått brö får i varden. - Di бага
vafflor å goråskagor å klenor.

Div. för-
beredelser
till jul-
firandet.

Bakning.

Möllesäjtad, möllesiktat, d.v.s. mjöl som är siktat i
kvarnen.

*Kärr
Hans
Skarhult
14/12 1939 -*

*Oppst. avd. Jagers
bor på Anna Nilsson
född 1839 i Skarhult
17/12 1931*

-28

2270

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

"Salomonsfad" under julen.

Å åmm julana så hade di Salomons-fad me fläsk å tjud, å de skolle stau po bored hela julen. Di fe skära au va di ville. De va itt träfad, såmm skolle stau po bored. De komm po bored julåftan, å så skolle de stau po bored hela julen. De sto där nåck te Knud hade vad. Då ska di tjöra julen ud.

"Salomons-
fad".

Salomons-fad, måhända en folketymologisk förändring av sulmads-fad. Sul=sovel, tjud=kött.

Skene
Frost
Skashult

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

29

2270

Julafton, juldagen och annandagen.

Di hade fåst di kalla får meaftan ella märkesbid di kalla, smör å ost. Sin aud di kvällsmad, når di hade gröden kogt. Te julana så kogte di risengröd. Di kogte sådden risengröd, hann va så go, så go. Så ströddes där kanél övan på. Så öste di gröden i tenfåd å satte ing. Så fick di fläsk å tjud å ludfisk å gröd. - Di bo sjong å läste. Di brugte Guss ór. Di sad åpete kläckan tål. - Kaffe å kagor fick di, å brännevin. Di aud å drack te di skolle gau å lägga dåmm. Di sad å knäjte nödor. Så hällde di dåmm i näven, så skolle di jäda, å gatte di ente här många di hade, så fårlora di dåmm. Så fe di bårja po nytt ijenn.

Juladá då skolle alla i tjårkan.

Å åmm ann-dan brugte drängana jössla får varandra. Di vrakte så meen jössel får dåren, så di konne ente komma ud. Di skolle ji koorna salt åmm marenen.

Jul-
afton.

Juldagen.

Annandag
jul.

30
2270
Sk. bevar. från Nils Jons' (Gammal) f. 1834 uppt. J. Jagers
Frosta
Karlshult
14/8 1929
aure Nils Jons
Shankhults vi

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Staffansritt.

Di skolle ria te en tjilla å vanna hästana juladås Staffansritt.
maren. De hörde ja alltid di sa, di skolle ria juladås
maren å vanna i tjillan.

Hade mi mann levt, hade hann nåck kommed ihu ed. Hann
re Staffen mä. Nåck va di glaa, när di skolle te tjillan å
vanna. De ha vad när ja va meed ong. Ella talte di meed
åmm ed, menn Harre Gud, sånnt läggor en ente märke på.

Staffansritten är i denna del av Frosta härad bortlagd
för så länge sedan, att endast små notiser kunnat erhållas där-
om. Uppgiften att den ägde rum juldags morgon är antagligen fel-
aktig. Andra uppgiva att det skedde annandag jul på morgonen.
(Upptecknarens anmärkning).

31
2270

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Förströelser i jultiden.

Di sprant å skåd åmm kvällana. De va så länje julen vara. Skjutning.
Menn de va de mesta ve högtidorna. Så skolle di ta fatt dåmm.
Di skolle inj å ha brännevin. Menn där va samma, såmm konne
sprinja frau dåmm, sin di hade skåded. När di va så ude å rände,
så ble di fulla.

Di jick spöge åsse åmm kvällana. Stongom komm där en tjäring, Jula-
spöke.
å en gobbe å villa launa hus åmm kvällana. Konne di fau fatt i
dåmm, så komm di inj, så fick di brännevin å mad.

Å fålk di va så jenédia så. Å en kväll va di po itt ställe Ieka
jul.
å en kväll po itt anned å legte jul. Di va vars en kväll, ifrau
de ena stället å te de andra. Di legte å sjong å dansa å fick
mad. De va så länje julen vara.

Skåd, sköt. Jenédi (av tyska gnädig), beskedlig.

2270

32

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Skarhist, Sk

Knutsdagen.

Menn te Knud, då ha di hävad ing en stor knuda te dämm i Knut.
rommen, en stor brännesknuda.

Så tjörde di julen ud. Di sjong å dansa å legte.

Brännesknuda, stort oformligt vedträ.

H. Frick
fr. Skovhult Skåne län
sept. 1929

2270
15.93

2270

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Sept. 9. 1929
Rund
Skovhult

Fastlagsgille.

Fastelänns-jille de e såmm andra jille me spel å dans. Fastlags-
gille.

Di la ihob te fastelänns-jille. Vi la ihob å tjöppte. De va
bo här å många andrastäns.

Di ha släd katten au tönnan. Ja mings de ente rektit. Ja
ska si hanom, de e så länge sin, så en glimor sånt där.

*Blått. Skrivet
Från
Skivbath för
1920*

34

2270

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

*Anders J. Petersen
Lund
Berättelse om sommarens 1920
Skivbath*

Påskagille.

Di ha jo dansad å så. Ongdómmen ha lajt ihob. Di ha hatt Påskagille.
spel å dans å kaffe å kagor. Di hade-d ente påskadá - de va
ann-da påsk.

Di hade påskaägg. Di farja dåmm röa å gula å svårta å Påskägg.
hånnt di ville ha dåmm. Tjenarna di fick hala tjåg.

Skane
Mota
Skarhult
1748

25

2270

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1825 Anna Ditlevs
född 1839
Skarhult

Byggande av ett klinehus och läggande av lergolv.

Får i varden lersló di alla vägga, di mura ente. Ja ha
slad åpp många vägga, når där böjdes po hela gossed. Lersláu
kalla di ed. Så hade di staga i väggana. Så sto där itt
fruentömmor po vär sia, en udan-te å en ingan-te. Där blännas
lide grånna bås iblann lered, får de skolle hålla ihob. Där
va kara såmm bar ler te våss. Di hade ente nåd reskáb, udan
di tå ed me hännorna å slo ed i väggen. Å så skolle vi
slätta-d. Vi hade liasåmm en liden brädebid, så slätta vi me
denne häre brädebiden. Så ble di slätta, väggana. - De hade
di ente betalning får.

Lerslagning
av väggar.

Så bar di ler ing. Så lämmde di gåled många gånga, ingan
de ble tårrt. De va kara såmm jore de, ja de va de, får all del.

Lergolv.

Lämna, jämna ett lergolv med en trälämm.

36

UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2270

Lergille.

Sin di fick lerslåd hela hused, så hade di sånt jille så. Lergille.

Vi fick alla sårtor: Smör å pölsa å ost å sånt, å kagor; å
brännevin å konjak fick karana. Mångastäns där såmm va stârre
hus fick di dansa. Där va en såmm spela po fiol å en såmm Dans.
blauste.. Då hade di valsa å kadrillor å polkétor å sånt. Di
va ente så höjdrána då. Di dansa i träske. Di slo träskona
ihob, så de small. - Nu ska människorna va så fina å stälta.

37

2270

LUNDUNIVERSITETS
FOLKMINNERSBOKIV

Rengöring av lergolv.

Di va ente så höjdrána så di hade kårknåttor. Di hade
dårras gål, så di fäjde å sanna å ena. Vi tjöppte vidor sann
å, strödde på gåled, å så ene. De va så frisst. Di hade liaså
grannt då samm nu. Varenda maren fäjde vi. De ha ja hatt
många aur po de vised me sann. Får i varden hade di ente
udan lergål. Vi skar ened i skogana å po fäladorna. Så reba
vi ed au å hacka me en kniv å strödde po gåled, å då ble där
så fint, tytte vi då, menn de tycker di ente nu.

Rengöring
av
lergolv.

Sand och ene

18
2270

UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Maltberedning och brygd.

Vi hade öl, de va så gått så. Sin så tå vi ettedricka, de va åsse gått. Ja ha bröjt meed öl. Ja skolle konna bryddja inú, åmm ja hade malt. Vi hade en ren båsviska, såmm vi satte i balen, å där slo vi malted i. Där va hitt vann.

Vi jore malt säl då. Vi skolle slau korn i stöb i en stor byga. De skolle stau fira da i vann, så de ble liasåmm ballnad. Sin skolle vi bära-d åpp po löfted å läddja-d i en bonke. Där skolle de liddja te de ble vitt i ännana. Så skolle vi raga ed ud å gnia ed itu, får då va de grott i en hel kaga. Så skolle vi la ed liddja i itt par da. Sin skolle vi tårra-d i en tjölna. Där va en stor on di kalla får galten, di tjölna i. De va en rekti on. Så skolle vi tjölna te de ble tårrt. Så skolle vi röra-d. Sin så konne vi mala-d po en

Båsviska, halmviska. Bal, balja. Slau i stöb, här lägga i blöt. Ballna, svälla. On, ugn. Galt, torkugn.

89
2270

hånnkvárn. Där sto en stage öpp imod löfted,så drå di ed
ronten åmm.

Så konne di brygga-d. Så konne vi ta en kappe ella tvau. Brygd.
(näml. malt). Så la vi ed i en balja å satte jäst te. Så ble
där dricka. Så slo vi ed po en haltönnna ella itt ankare. Vi
bröjde vår fjortene da. De komm ann po va di ville ta var
gång.

De fåsta där tås de ble öl,de ble sött såmm såckor. Sin
ble de såmmor,menn de va gått de mä.

Så kogte di homle många å slo ed iblann. Menn ja fraugte
ente ette homle,får ja tytte de ble så best.

40

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2270

Brännvinsbränning.

Min mor honn brände meed brännevin. Får brände di bränne- Brännvins-
vin i nästan vart himmane. Menn de ha di ente hatt i min äpp- bränning.
växt, de va au-gaud då. Di brände meed brännevin, di fick jo
löv å bränna va di ville. Di brände au sä å pantåfflor. Di
kogte ed å mäscha-d ihob. Di slo ed i mäsche-karen. Så rörde
di ihob ed. Sin ved ja ente va di jore. Sin va där anstältor,
så di skolle ha brännevined renad. Så tvillnas de po tönnor,
kann en väl tro. Ja ha jo allri vad mä på ed.

Sin ble de fårbjuded å bränna. Här kann jo nån sniga se
te -ed, menn då faur di plikta så dyrt.

Au-gaud, avgått, avskaffat. Tvillna, tappa. Sniga, smyga.

//
2270

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Ostberedning.

Ämm där va nån såmm ville bytta miltj. Di bytte många gånga Ost-beredning.
me nabbona. Denn såmm skolle osta, denn fick säl jöra-d. Så bytte
di milk, så konne denn andre fau en an gång. Di såmm komm me milk,
di fick kaffe å kagor.

Ja ha jort meen ost. Vi jomma milken. Så hade vi di kalla
löbe. Di slajta kala, så tå di löbed. De va bugen au kalen. Så
ble de krydad. Så lau de å tårredes, te di konne skära au en bid
å ta. Så kröste di ed me hännorna å satte te milken.

Så slo di ed po ostakar å trinja kåra å la ed te tårres.
Di hade rektia ostabura. Di va au brädor, så va där bäråd me
navor rektia hål. Där skolle tårren gau ijennom te ostana. Där
lau di inje po brädor. Så vände di dämm varenda da. Så tårredes
di fort. Di hade rektia kåra å ha ed i, å tönna fina lappa te å
ha nämmst. Så hade di komjan i. Hann ble så go, denn osten.

Krösa, krossa. Trinja kåra, trinda (runda) korgar. Tårra, torka.
Komjan, kummin.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Skarhult 2270
Smörberedning.

Smör-
Kärning.

1929
Å då tjärna di smör säl ässe. Ja minsann ha ja så vad, ja ha tjärnad smör många gånga. Di hade en tjärna, liasåmm en trinjor balja. Å itt låg där va bäråd hål i, å en lång stage me en trilla po. Å så sto di å förde tjärnestagen åpp å nör te där ble smör. Så ble där tjärnemilk; denn tå di au.

Når di skolle säl ha ed, så la di ed bara i en karått, når di hade ält salt i. Di älte-d me en ske, når di skolle salta-d. Så la di ed i kåppa, stora kåppa, Så tagga di ed me en ske, så de ble så fint så.

Va de så di sålde, så skar di i skålpóng. (Då sa di ente tjilo). För-
Di sålde-d i skålpóng. Di tå ente så meed, de va meed billiare då säljning.
änn nu. Di sålde i stan nån gång, menn di sålde himma de mesta.

Trinj, trind, rund. Låg, lock. Tå, tog.

43

2270

LUNDS UNIVERSITET
FOLKMINNESARKIV

Beredning av "fitt" (flott), m.m.

Di slajta jo all tid svin. Så småla di itu istorna å kryda. Flott.
Så hade di dårslåg di slo ed ijennom. Di kogte ed länje, får de
ente skolle smauga svined.

Di ha nåck hatt mad får åsse, menn de va ente så fint såmm
nu. Nu kann di ente eda, udan di ska ha etterätt. - Konne di
spara ongan, så satte di ed i banken.

Småla, smula. Dårslåg, durchslag.

44
2270

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Kardegille.

Ja ha vad mä ämm bo kardejille å skättejille. Ja ha vad Kardegille.
mä å kardad bo linned å ylled. Så konne vi va en tie stycken
te å seda å karda hela dan å hala natten. Di bytte dämm imel-
lom, di hade jo pior å dättra. Så va di po de ena ställed å så
po de andra ställed.

Vi hade toed i en påse. Så sad vi ront ikring en kår å
karda. När vi hade-d färirt, en bra jöben full, så vre vi ed lia-
sämm en katt - di kalla-d får "katta". Så la vi ed i kåren.

Vi bejynte ve sex- ella sju-tiden, så sad vi ämm nättorna
te kläckan tål å karda. Vi fe gröd å kagor å fint brö å smör
å fläsk å pölsa. Vi fe kaffe å kagor. Ja minsann, vi sjong visor,
kardevisor. Å så sjong di ämm fästemannana.

Å så när vi karda blaur, då hade vi sammor dant, vi hade en
kår po gåled, å där la vi de vi karda, de linneda. - Då spant di
å vov, menn nu jör di ente sännt. Vi konne bå spinga å väva å
skätta.

Linned och ylled, adjektiv av lin och av ull. To, ull. Kår,
korg. Jöben, handfull. Fe, fick.

45.
2270

Förr och nu. Slutord.

Får konne bo tjenare å andra bjuda ing varandra po ställen Slutord.
å fau bo mad å brännevin å all tinj. Här va ente sådden finhed
såmm här e nu. Ja i sanninj, nu e di så höjféria. Får va di så
enia å sams. Menn nu e den ene stackalen stårre änn den andre.
Ja de e sannt ja sior. Nu ha ja sajt va ja ved.

R e g i s t e r.

- 29 Annandag jul.
 27 Bakning.
 4. Barndop.
 6. Barnuppfostran.
 13 Begravning.
 11. Brudpar.
 10 Brudstass.
 39 Brygd.
 40 Brännvinsbränning.
 27 Bröd.
 10 Bröllop.
 Byggnadsskick.
 20 Dagsverken.
 36, 11. Dans.
 33 Fastlagsgille.
 43 Flott.
 11. Förning.
 36, 34 Gillen.
 6. Gångvagnar.
 Huyudbonader.
 Höstgille.
- 13 Jordfästning.
 29, 27 Julen.
 44 Kardegille.
 2. Kloka.
 Knut.
 8. Konfirmationsundervisning.
 1. Krigare.
 17, 16 Kvinnodräkten.
 9. Kyrkobesök.
 5. Kyrktagning.
 3 Ladufogde.
 35 Lergille.
 35. Lergolv.
 35 Lerslagning.
 23 Linberedning.
 38 Maltberedning.
 Matvaror.
 9 Nattvardsgång.
 5 Offer.
 41 Ostberedning.

15. Pigornas lön.
34. Påskagille.
34. Påskägg.

37. Renhållning av golv.

28 "Salomonsfad".
Sista kärven.

31 Skjutning om julen.

7. Skolgång.

19. Skräddare.

Skörden.

42 Smör.

1 Spökeri.

30 Staffansritt.

12 Söndagen.

Tjänstefolk.

21 Torvupptagning.

26 Tröskning.

4 Åsumspågen.

Ättechögar.

14 "Ärde".

Öl.

3. Överfall.

Anna Nils Jöns'

Skarhult.

I ett gammalt hus i Skarhults by, den s.k. "Bagestuan", bor änkan Anna Nils Jöns', av byfolket vanligen kallad gamla Anna. Hon är nu den äldsta invånaren i socknen och är född i Bältinge i Skarhults sn den 25 mars 1839. Fadern, som var hoveribonde under Skarhults gods, hette Nils Jönsson, och så hette även hennes man, som var statdräng å Skarhult. Hon ingick 1862 äktenskap med Nils Jönsson och blev änka 1906, då mannen dog efter en olyckshändelse. Gamla Anna erhåller nu ett nödtorftigt underhåll ifrån Skarhults gård. I anseende till sin höga ålder är hon ännu vid god vigör och passar sig själv efter förmåga. Ännu sommaren 1929 syntes hon själv gräva upp "pantåfflor" utanför huset. När så erfordras, får hon hjälp av sin grannkvinna, Karna Ola Nils', som bor i samma hus. - De flesta av gamla Annas berättelser beröra den materiella allmogekulturen. Det övernaturliga sätter hon ingen tro till och är därvid en fullkomlig motsats till sin granne Frans Olsson, som dock är nära 30 år yngre.